

Mühdan Sağlam<sup>1</sup>

Enerji ve İklim Değişikliği Çalışmaları Merkezi Direktörü

## İSRAİL-İRAN GERİLİMİ, HÜRMÜZ BOĞAZI VE TÜRKİYE'YE OLASI YANSIMALAR

### GİRİŞ

DEĞERLENDİRME NOTU

İsrail ile İran arasında geçtiğimiz hafta başlayan ve giderek şiddetlenen saldırılar, ekonomik, hukuki ve siyasi boyutlarının yanı sıra, küresel enerji dengeleri açısından da ciddi sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Özellikle her iki ülkenin doğalgaz üreticisi olması, gazın bir kısmını komşularına ihraç etmeleri ve İsrail'den farklı olarak İran'ın başta Çin olmak üzere çeşitli piyasalara petrol tedarik eden bir üretici konumunda bulunması, bu gerilimin enerji alanındaki ilk yansımaları arasındadır. Bunun yanı sıra, İran coğrafi konumu nedeniyle, küresel petrol akışının %20'sinden fazlasının ve Körfez Bölgesi'nde üretilen LNG'nin önemli bir kısmının Asya'ya ulaşmasında hayati bir rol oynayan Hürmüz Boğazı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu ana artere kilit vurulması, yine bu çerçevede akla gelen öncelikli endişeler arasında yer alır.

Enerji piyasası, özellikle petrolün bir türev araç haline gelmesi, fiyatların küresel borsalarda belirlenmesi, dünyanın farklı noktalarından mal ve hizmet taşınması süreci de gözetildiğinde finanstan emtia fiyatlarına uzanacak şekilde bu krizin mali bir yükünün olması beklenebilir.

Türkiye, 2024 yılında İsrail ile ilişkilerini önemli ölçüde askıya almış olsa da bu çatışmada şimdilik tarafsız bir pozisyon sürdürmektedir. Ancak çatışmanın taraflarından İran, Türkiye'nin uzun dönemli kontratlarla doğalgaz aldığı tedarikçiler arasındadır. Bu bağlamda, gerilimin küresel enerji piyasalarındaki yansımaları, Hürmüz Boğazı'nın stratejik önemi, İran'ın bu arter üzerindeki olası hamlelerinin

<sup>1</sup> <https://tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1494>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

sonuçları ve Türkiye'nin enerji politikasına etkileri bu değerlendirme notunun temel sorularını oluşturmaktadır.

## I. Hürmüz Boğazı Neden Önemli?

İran ile Umman arasında yer alan Hürmüz Boğazı, Hint Okyanusu'na açılım sağlayan en kritik jeostratejik geçiş noktalarından biridir. Tarih boyunca ticaretin kalbinin attığı yerlerden biri olan bu boğaz, günümüzde özellikle enerji kaynaklarının nakliyesi nedeniyle hayati bir rol üstlenmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2025 Petrol Görünümü Raporu'na göre, küresel petrol tüketimi günlük 104-105 milyon varil civarındadır. Bu hacmin yaklaşık %20'sine denk gelen 20 milyon varil petrol, Hürmüz Boğazı üzerinden taşınmaktadır. Bu oran, sadece İran'ın petrol üreticisi olmasından değil; Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Irak gibi önde gelen diğer petrol üreticilerinin de bu boğazı kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Aynı şekilde, dünyanın lider LNG ihracatçıları arasında yer alan Katar da LNG sevkiyatını bu boğazdan gerçekleştirir. Benzer bir durum BAE için de geçerlidir. ABD Enerji Enformasyon Dairesi'nin (EIA) 2023 verilerine göre, Hürmüz Boğazı'ndan günlük 100-110 milyon metreküplük gaz geçmektedir.<sup>2</sup> Bu miktar, sadece hacmiyle değil, alternatifsizliğiyle de dikkat çekmektedir. Çizilen bu resim dikkate alındığında Hürmüz Boğazı'nın kapatılmasının ciddi etkileri olacaktır.

## II. Hürmüz Boğazı'na Kilit Vurulmasının Olası Etkileri

İran, bu boğaza dair "kapatma" tehdidini 2019'dan bu yana zaman zaman gündeme getirmiştir. Bu süreçte genellikle tatbikatlarla veya tankerlerin geciktirilmesiyle mesaj verilmiş, ancak boğazın fiilen kapatılması gibi bir adım atılmamıştır. Ancak gerilimin savaşa evrilmesi halinde, İran bu kartı masaya geri dönüşü hızlandırmak amacıyla oynayabilir. Boğazın kapatılmasının olası üç geniş etkisinden bahsedilebilir.

İlk olarak, Hürmüz Boğazı'nın trafiğe kapalı hale gelmesi durumunda, küresel petrol arzının beşte birinin aniden devre dışı kalmasıyla petrol fiyatlarında sert artışlar görülebilir. Bu durum, sadece ham petrol fiyatlarını değil, aynı zamanda nakliye, jet yakıtı ve asfalt gibi türev ürünlerin maliyetlerini de etkiler. Nitekim çatışmaların başlamasıyla beraber petrol fiyatları Şubat 2025'ten bu yana en yüksek seviyesine çıkmış ve Brent tipi petrol 73 dolar seviyesine ulaşmıştır.<sup>3</sup> Benzer bir durum gelecek vadeli LNG ve spot piyasa fiyatlarında da gözlemlenmiştir. Örneğin Avrupa'da derinliği en fazla olan Hollanda merkezli sanal doğalgaz ticaret noktası TTF'de, temmuz vadeli kontratlarda megavatsaat başı gaz fiyatı %4'lük artışla 37,4 euro seviyesine çıktı.<sup>4</sup> Sonuç olarak hem üretim hem de tedarik zincirlerinde aksaklıklar yaşanması beklenebilir.

Hürmüz'ün kapatılmasının bir diğer yansıması ekonomide görülebilir. Böylesi bir adım, küresel piyasada arz dengesizliği, fiyat istikrarsızlığı ve spekülatif dalgalanmalara açık bir zemin

<sup>2</sup> US. Energy Information Administration (2023). The Strait of Hormuz is the world's most important oil transit chokepoint. US. Energy Information Administration. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61002>

<sup>3</sup> Anil A. ve Lerrh Jeslyn. (Haziran 2025). Oil rises as Iran-Israel conflict spurs uncertainty. Reuters. <https://www.reuters.com/business/energy/oil-prices-rise-iran-israel-conflict-fans-supply-worries-2025-06-17/>

<sup>4</sup> Bloomberg HT. (Haziran 2025). Avrupa gaz fiyatlarında İsrail etkisi. Bloomberg HT. <https://www.bloomberght.com/avrupa-da-gaz-fiyatlarinda-israil-etkisi-3750464>

oluşturacaktır. Kısa vadede enerji maliyetlerinin artmasıyla, enflasyonist baskılar özellikle enerji ithalatçısı ülkelerde daha yoğun hissedilebilir. JP Morgan'ın analizlerine göre petrol fiyatlarındaki 10 dolarlık bir artış, ABD başta olmak üzere büyük ekonomilerde enflasyonu 0.15 puan artışı tetikleyebilir. Petrol fiyatları enflasyon konusunda Oxford Economic daha kötümser bir senaryoya sahiptir. Kuruluşa göre, her 10 dolarlık artış, yarım puan enflasyon artışı olarak karşılık bulabilir.<sup>5</sup> Bu durum, merkez bankalarının faiz politikalarından türev piyasalarına kadar birçok strateji ve politikanın gözden geçirilmesine neden olabilir.

Hürmüz'ün değinilen önemi ve zaman zaman Tahran'dan gelen "kapatırım" tehdidi, bölge ülkeleri üzerinde alternatif arayışını ve istekliliğini tetikleyebilir. Buna karşılık, BAE 2008'de devreye aldığı Fujairah Boru Hattı ile Hürmüz Boğazı'nı by-pass etmeye yönelik adım atmıştır. Bu hat, günlük 1,5 milyon varil taşıma kapasitesiyle, BAE'nin doğu kıyısından ürettiği petrolü 370 kilometrelik bir mesafeyi aşarak Umman Körfezi'ne ulaştırmaktadır. Ancak bu miktar, Hürmüz'den geçen hacmin sadece kısmi bir karşılığıdır. Suudi Arabistan, Katar gibi ülkelerin üretimlerini barındıracak altyapı halen mevcut değildir. Ayrıca Fujairah hattı yalnızca petrol taşıyabilmekte, LNG ihracatını karşılayamamaktadır. Bununla beraber hattın varlığı dahi "Bir alternatif yaratılamaz mı?" sorusuna sınırlı da olsa olumlu bir yanıt sunmaktadır. Daha organize ve güçlü finansman desteğiyle, alternatif hatların veya liman, LNG terminallerinin inşası kesin çözüm olarak tercih edilebilir.

### III. Gerilimin Türkiye'ye Olası Etkileri

İsrail ile İran arasında yaşanan gerilim, etkilene potansiyeli taşıyan önemli aktörlerden biri olarak Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir. Çatışmanın büyümesi ve İran'daki doğalgaz sahalarının hedef alınması, Türkiye açısından iki temel riski beraberinde getirebilir.

Birincisi, Türkiye'nin 2024 ve 2026 yıllarında sona erecek iki uzun dönemli doğalgaz sözleşmesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, BOTAŞ ile Gazprom arasında yıllık 16 milyar metreküplük gaz akışını kapsayan Mavi Akım sözleşmesidir ve bu kontrat 31 Aralık 2025'te sona erecektir. İkinci sözleşme ise, Türkiye'nin İran'dan yıllık 9,6 milyar metreküp gaz aldığı Temmuz 2026'da sona erecek kontrattır. Bu iki sözleşmenin bitimiyle birlikte son EPDK doğalgaz verileri uyarınca Türkiye pazarından mevcut yıllık tüketimin neredeyse yarısına denk gelen yıllık 25 milyar metreküplük bir gaz ortadan kalkacaktır. Ancak bu sözleşme sonlanmaları otomatik olarak gaz tedarikinin biteceği anlamına gelmemektedir. Nitekim Türkiye, geçtiğimiz yıl Cezayir ile sona eren LNG kontratını 2027 sonuna kadar uzatmıştır. Ayrıca BOTAŞ, son iki yılda LNG alımlarını artırarak kaynak çeşitliliği politikasını güçlendirmektedir. Her ne kadar bazı LNG kaynakları henüz tam kapasiteyle piyasaya girmemiş olsa da, bu gaz gelecekteki arz güvencesi açısından önemli görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin hem Gazprom hem de İran ile yürüttüğü görüşmelerde pazarlık elini güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

Bununla birlikte, İsrail ile İran arasındaki çatışmanın enerji altyapılarını hedef alması, Türkiye'nin mevcut stratejik planlamalarını da belirsizleştirme riski taşımaktadır. Rusya'nın Mavi Akım ve TürkAkım hatlarıyla Türkiye'ye yıllık toplam 31.75 milyar metreküp gaz iletim kapasitesi bulunmaktadır. Ancak son yıllarda bu kapasitenin fiilen 21-24 milyar metreküp aralığında kullanıldığı görülmektedir. Güncel koşullar ve belirsizliğin baskısıyla Türkiye hızla

<sup>5</sup> Laidley Colin. (Haziran 2025). What Israel-Iran Fighting Could Mean for Oil Prices and Inflation. Investopedia. <https://www.investopedia.com/what-israel-s-attack-on-iran-could-mean-for-oil-prices-and-inflation-11754386>

Gazprom ile Mavi Akım Sözleşmesi'ni yenileyerek piyasadaki açığı kapatmak için Moskova'dan daha fazla gaz talep edebilir.

Türkiye'nin İran'dan gaz alamama ihtimali, bu kapasite kullanımına yönelik baskıyı artırabilir. Diğer yandan, İsrail'in Leviathan gaz sahasındaki üretimi güvenlik gerekçesiyle askıya alması da önemli bir gelişmedir. 2024 yılında bu sahadan yaklaşık 12 milyar metreküp gaz üretilmiş, bunun 7 milyar metreküpü Mısır'a, 2 milyar metreküpü ise Ürdün'e ihraç edilmiştir. Bu kapsamda, Mısır'ın gaz ithalatını sınırlandırması ya da sembolik düzeyde Türkiye'ye ihraç ettiği gazı durdurması olasıdır.

Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin elini enerji diplomasisinde zayıflatabileceği gibi, arz açığını kapatmak için daha pahalı spot LNG piyasasına yönelmesine neden olabilir. Bu ise enerji ithalat maliyetlerini artıracak, dolaylı olarak cari denge ve enflasyon hedeflerini olumsuz etkileyebilecektir. Bu senaryoya Hürmüz Boğazı'nın işlemez hale gelmesi de eklenirse Türkiye'nin LNG ithalatını gerçekleştirdiği Körfez ülkeleriyle olan akış kesintiye uğrayabilir. Bu, sadece doğalgaz değil, petrol arzında da dengesizlik yaratabilir ve piyasada yeni maliyet baskılarının önünü açabilir.

## Sonuç

Hürmüz Boğazı'nın stratejik önemi ve İsrail-İran arasındaki gerilimin bu boğaz üzerinden yansması, sadece Orta Doğu'da değil, küresel düzenin enerji ve ekonomi dengelerinde de sarsıcı etkiler yaratabilecek boyuttadır. Boğazdan günlük geçen 20 milyon varil petrol ve 100 milyon metreküp LNG, piyasada arzın istikrarını sağlayan ana unsurlardan biridir. Bu geçişin askıya alınması, enerji fiyatlarında dalgalanma, arz kıtlığı ve ekonomik istikrarsızlıklar doğurabilir.

Türkiye açısından bakıldığında hem İran'dan doğalgaz alımı hem de İsrail ve Mısır gibi aktörlerle sürdürülen enerji diplomasisi, bu gelişmelerden etkilenme riski taşımaktadır. Spot LNG piyasasına bağlılık artabilir, bu da ithalat maliyetlerinin ve fiyat baskısının çoğalmasına neden olabilir. Bununla birlikte, Türkiye'nin enerji diplomasisinde elini güçlendiren LNG altyapısı ve yerli gaz kaynakları gibi unsurlar, mevcut kriz anlarında esneklik sağlayabilecek potansiyelleri de beraberinde taşımaktadır.

Bu nedenle, Hürmüz Boğazı ve genel olarak Orta Doğu kaynaklı enerji krizlerinin, Türkiye gibi enerji bağımlı ve transit ülke konumundaki aktörler için sadece bir risk değil, aynı zamanda diplomatik ve stratejik dönüşümlere alan tanıyan gelişmeler olduğu unutulmamalıdır. Bu dönüşüm sürecinde, Türkiye'nin esnek, çok kaynaklı ve çok taraflı bir enerji politikası benimsemesi, olası şoklar karşısında direnç kapasitesini artıracaktır.